

Temanotat

Eritrea: Nasjonaltjeneste

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

The National Service consisted according to the Proclamation on National Service of both military training and community service. Eritrean officials explained to members of the international community in 2014 and 2015 that the service with effect from October 2014 would only consist of military training, and the length of the service would be according to the proclamation, i.e. 18 months. However, these statements have been modified by Eritrean officials, and it remains to be seen if the promise will be kept.

Besides averting external threats, the National Service is an instrument to create a cohesive national identity and rebuilding the country. The *Warsay Yikealo* campaign is an extension of this programme. The upper age limit for conscription to national service has increased since the border war with Ethiopia, for both men and women. However, women from their mid-twenties are probably exempt or discharged from National Service because of marriage, birth or on a religious basis.

Eritreans who evade the National Service are probably exposed to arbitrary punishments from local commanders, and there have been indications that Eritreans performing their national service in military units have been more subject to punishment than Eritreans in the civilian sector. However, based on the lack of information it is difficult to draw any clear conclusions.

SAMMENDRAG

Nasjonaltjenesten i Eritrea består ifølge lovverket av både sivile og militære oppgaver, men med virkning fra oktober 2014 skulle tjenesten kun bestå av militær trening, ifølge eritreiske myndigheter. Denne uttalelsen er senere moderert, og det gjenstår å se hva endringen vil innebære. Målsetningen med tjenesten utover nasjonalt forsvar, er i utgangspunktet at den skal bidra til gjenoppbyggingen av landet og utviklingen av en felles eritreisk identitet på tvers av etniske og religiøse skillelinjer.

Tjenesten som i prinsippet skal vare i 18 måneder, har i praksis vist seg å kunne vare i flere år. Dette skyldes ifølge myndighetene den uløste grensekonflikten med nabolandet Etiopia. Kvinner fra midten av tyveårene fritas eller dimitteres trolig fra tjenesten som følge av ekteskap, fødsler eller på religiøst grunnlag.

Warsay Yikealo er en forlengelse av nasjonaltjenesten, og den har bidratt til at mange har tjenestegjort i en årrekke. Tjenestetiden skal nå være i tråd med regelverket. Hvorvidt dette gjennomføres i praksis, gjenstår å se.

Eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste, risikerer trolig utenomrettslige straffereaksjoner fra lokale militære overordnede, men erfaringsgrunnlaget man har, er begrenset, og det er derfor vanskelig å trekke bastante slutninger. Men mange av eksemplene peker i retning av at straffen samsvarer med lovens bestemmelser, det vil si mellom tre måneder og tre års forvaring.

INNHold

1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn og kildekritiske betraktninger	6
2. Nasjonaltjenesten	9
2.1 Innkalling til tjeneste: 1994 - 2016.....	9
2.2 Varighet	10
2.3 Warsay Yikealo	11
2.4 Antallet i nasjonaltjeneste	12
2.5 Tjenestegjøring – Militær trening	12
2.6 Treningsleirer	12
2.6.1 Sawa – militærleir eller utdanningsinstitusjon?.....	12
2.6.1.1 Forvaringssteder i Sawa.....	14
2.6.2 Kiloma.....	14
2.6.3 Wia	15
2.7 Samfunnstjeneste.....	15
2.8 Tjenestegjøring i hæren.....	16
2.9 Lønn og kompensasjon for tjenestepliktige.....	16
2.10 Fritak fra nasjonaltjeneste	17
2.10.1 Medisinske grunner.....	17
2.10.2 Etnisk og religiøs tilhørighet.....	17
2.10.3 Kvinner.....	18
3. Straff for brudd på nasjonaltjenesteloven – teori og praksis.....	19
3.1 Straffereaksjonene ifølge loven.....	19
3.2 Straffereaksjoner i praksis.....	20
3.2.1 Besøk i hjemlandet	22
3.3 Overgrep mot familiemedlemmene til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste	22
4. Demobilisering.....	23
4.1 Dokumentasjon på demobilisering og dimittering	23
4.2 Hvem har blitt demobilisert?.....	24
5. Folkehæren - People’s Army	24
6. Referanser	27

1. INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN OG KILDEKRITISKE BETRAKTNINGER

Dette notatet er en oppsummering av ulike synspunkt og av tilgjengelig skriftlig informasjon om nasjonaltjenesten i Eritrea, og om konsekvensene for dem som unndrar seg tjenesten.

Det er svært vanskelig å finne fakta om ulike samfunnsforhold i Eritrea. Dette gjelder også nasjonaltjenesten. Myndighetene offentliggjør ikke informasjon om tjenesteforhold i nasjonaltjenesten, om antallet vernepliktige i tjeneste eller praksis for demobilisering/dimittering. Størstedelen av opplysningene om nasjonaltjenesten har inntil nylig stammet fra uttalelser fra eritreere som har forlatt landet, eller består av anekdotisk informasjon formidlet til representanter for det internasjonale miljøet i Asmara.

Landinfo har gjennomført fem reiser til Eritrea i løpet av de siste fem årene, hvorav en også omfattet informasjonsinnhenting i Khartoum og i Kassala i Sudan. Den siste reisen til Eritrea ble gjennomført i januar/februar 2016.¹ Vi har møtt representanter for myndigheter, representanter for det diplomatiske miljøet og lokale og internasjonale organisasjoner i Asmara.

Landinfo besøkte ulike byer både i 2015 og i 2016. I 2015 reiste vi til Keren og Adi Khey, og i januar/februar 2016 besøkte vi Keren, Agordat, Barentu, Tesseney og Mendefera.

Majoriteten av våre kilder er etter eget ønske anonymisert. Ulempen med anonyme kilder er selvsagt at leserne ikke kan etterprøve om kilden og informasjonen er pålitelig. Men i enkelte land, inkludert Eritrea, vil knapt nok noen uttale seg dersom identiteten deres synliggjøres fordi de frykter represalier fra myndighetene, eller at arbeidet deres blir vanskeliggjort.

Et annet problem som Landinfo opplever i Eritrea, er trolig «rundløyper» eller falske bekreftelser, det vil si at to kilder sier det samme og tilsynelatende bekrefter ulike saksforhold, mens de i virkeligheten refererer til én og samme kilde. Dette kan skje fordi det knapt nok er internasjonale kilder som er uavhengige av hverandre i Eritrea. Det internasjonale miljøet i landet er lite, og ingen av representantene Landinfo har møtt gjennom årene, har lagt skjul på at størstedelen av informasjonen de formidler, ikke er faktabasert, men er synspunkter og til dels spekulasjoner.

Den toneangivende Eritrea-kjenneren Gaim Kibreab² har tidligere understreket at det er nærmest umulig for utlendinger å få tillatelse til å gjennomføre samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekter, og at også eritreiske forskere møter store utfordringer (Kibreab 2009b). Gaim Kibreab har selv heller ikke vært i Eritrea på en årrekke. Mangelen på data og vanskene med å få tilgang til informasjonen som finnes, begrenser dermed mulighetene til innsyn og kunnskap om en rekke samfunnsforhold. Internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner har ikke tilgang til

¹ Utlendingsforvaltningen besøkte landet også i 1999 og 2003.

² Gaim Kibreab er professor ved London South Bank University.

landet, men i februar 2016, besøkte en delegasjon fra FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR) Sembel-fengslet utenfor Asmara (representant for eritreisk UD, samtale i Asmara 5. februar 2016; Blair 2016c). Det er første gang på mange år at internasjonale representanter har fått tilgang til et eritreisk fengsel.

Men det finnes ingen uavhengig presse³ eller nasjonale, uavhengige menneskerettighets- eller interesseorganisasjoner som kan overvåke situasjonen for fengslede eller deporterte.⁴ En rekke internasjonale private bistandsorganisasjoner ble utvist i 2011, og per i dag er det svært få slike organisasjoner til stede i Eritrea. De internasjonale representantene i landet har dessuten begrenset bevegelsesfrihet. Det er imidlertid tegn til at enkelte internasjonale frivillige organisasjoner gis mulighet til å reetablere seg i landet. Ekstern økonomisk støtte fra Vesten gis primært gjennom EU.⁵

Flere anerkjente internasjonale organisasjoner og ulike Eritrea-kjennere peker på at det begås alvorlige overgrep mot folk som unndrar seg eller deserterer fra nasjonaltjenesten i Eritrea. Rapportene deres baserer seg i hovedsak på beretninger fra personer som har kommet til Vesten og til andre afrikanske land som asylsøkere. Fordi de ikke har fått visum av eritreiske myndigheter, har ingen av de aktuelle organisasjonene vært i landet, og det er derfor et tankekors at kildekritiske refleksjoner er relativt fraværende i de ulike rapportene som er publisert gjennom årene. Utfordringer som blant annet pålitelighet, objektivitet og nøyaktighet drøftes i liten grad. Det er vanskelig å etterprøve mange av påstandene som eksilkilder presenterer, og fordi troverdig rapportering fra Eritrea om slike forhold mangler, er det ofte nærliggende å trekke generelle slutninger om tortur og brutale overgrep mot alle som enten unndrar seg tjeneste eller deserterer.

Rapporten fra den uavhengige undersøkelseskommisjonen om menneskerettigheter i Eritrea, heretter kalt kommisjonen (OHCHR 2015), er ett eksempel på dette. Kommisjonsrapporten er svært kritisk og konkluderer med at eritreiske myndigheter er ansvarlige for systematiske og grove menneskerettighetsbrudd. Kommisjonen mener at enkelte av disse bruddene kan være forbrytelser mot menneskeheten. Det ligger utenfor rammen av dette temanotatet å gjennomgå alle sider ved den landkunnskapen som presenteres i rapporten, eller ta stilling til juridiske og folkerettslige forhold, men rapporten har metodiske svakheter, og inneholder informasjon som etter Landinfos vurdering er usikker. Kommisjonens rapport har høstet kritikk, blant annet i det internasjonale miljøet i Asmara (diplomatkilde D, H, I, J, K og M, og internasjonal organisasjon (E)).⁶

³ I januar 2015 ble seks journalister løslatt etter seks år i fengsel. Man antar at minst 17 andre journalister fortsatt er fengslet (CPJ 2015).

⁴ Dette gjelder blant annet personer som ble deportert fra Egypt i henholdsvis 2008, 2009 og 2011, se HRW (2011), og personer som angivelig ble deportert fra Israel i 2015.

⁵ I januar 2016 undertegnet EU og eritreiske myndigheter en avtale med en økonomisk ramme på 200 millioner euro. 80 % av midlene skal brukes til utvikling av energisektoren, og de resterende 20 % til kapasitetsbygging.

⁶ Kommisjonen baserer sine konklusjoner på den såkalte «reasonable grounds to believe»-standarden, det vil si at det er rimelig grunn til å tro at hendelser har skjedd. Denne standarden brukes av ulike FN-organer som gjennomfører fact-finding-oppdrag i konflikt- og kriseområder. Det betyr ikke at konklusjonene man trekker, er de eneste rimelige, men det innebærer at ytterligere undersøkelser bør foretas for å vurdere om dette kan føre til mulig straffeforfølgelse i fremtiden. For å få frem fakta og omstendighetene rundt påståtte brudd, intervjuet kommisjonen 550 ofre og vitner om påståtte brudd på menneskerettighetene. Dette var eritreiske flyktninger,

Landinfo trekker ikke i tvil at Eritrea har et autoritært og militaristisk styresett hvor et ukjent antall regimekritikere er fengslet, eller at det begås menneskerettsbrudd.⁷ Selv om myndighetene nå er mer imøtekommende og viser større åpenhet overfor det internasjonale samfunnet enn tidligere, og en rekke utenlandske journalister har fått tilgang til landet, er det viktig å understreke at verken de eller Landinfo har hatt mulighet til å gjennomføre systematiske undersøkelser eller samtaler med personer som har unndratt seg nasjonaltjenesten og som senere har blitt pågrepet eller hjemsendt. Det er også viktig å merke seg at heller ikke journalistene fritt velger sine intervjuobjekter.

Representanter for de britiske immigrasjonsmyndighetene derimot møtte 46 eritreere i alderen 25–35 år i blant annet i Asmara i februar 2016. Majoriteten av dem hadde angivelig vendt hjem etter å ha søkt asyl i Israel og blitt nektet opphold der. Det er grunn til å være skeptisk til deres beretninger og erfaringer i lys av at eritreiske myndigheter hadde tilrettelagt for disse møtene, og dessuten var representert på møtene (møte med representant for britiske immigrasjonsmyndigheter i Oslo, 10. mars 2016). Men det er etter Landinfos vurdering likevel interessant at myndighetene åpner for slike møter. Flere av de hjemvendte viste reisedokumenter (og ID-kort) som dokumenterte utreise fra Israel og innreise i Eritrea, noen av dem hadde ganske nylig returnert. Flertallet ga uttrykk for at hadde forlatt Eritrea fordi levekårene og framtidsutsiktene var dårlige. Selv om ingen konkret viste til misnøye med nasjonaltjenesten, var alle utvilsomt i tjenestepiktig alder.

Flere internasjonale representanter i Eritrea peker også på at en kan spore endringer fordi alminnelige mennesker gir mer uttrykk for sin misnøye med forholdene. Dette erfarte også Landinfo under sitt besøk i januar/februar 2016. Men ingenting tyder på at det er en organisert intern opposisjon i landet, og ingen vil våge å utbasunere kritikk mot myndighetene i all offentlighet. Dette er et lite og gjennomslagskraftig samfunn som det er enkelt for sikkerhetstjenesten å kontrollere.⁸ Det er heller ingen tvil om at flukten av flere tusen månedlig fra landet preger samfunnets evne til å fungere. Unge menn med utdannelse og ressurser – og hovedsakelig kristne tigrinja fra høylandet – reiser ut, og myndighetene legger ikke lenger skjul på at landet tappes for

asylsøkere, innvandrere og andre medlemmer av diasporaen, samt andre kilder. Kommisjonen mottok dessuten 160 skriftlige redegjørelser. Svært mange av vitnesbyrdene daterer seg til slutten av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet, selv om det også er kilder som omtaler senere forhold, blant annet i 2014 og 2015.

Men en slik standard betyr ikke automatisk at informasjonen som er innhentet, er troverdig eller presis:

Standards of proof do not themselves ensure that findings of FFM's are of high quality, credible or accurate. Standards of proof are useful only if clear criteria and procedures are applied to each item of information collected. For example, the standard of "beyond reasonable doubt" is unlikely to be feasible in a FFM's fluid and ad hoc process because it is not an arbitrary threshold but governs the whole process. It requires individual facts to be probed by cross-examination or other processes of verification (Wilkinson u.å., s. 60).

⁷ Det er saker hvor det er bekreftet at fanger er blitt utsatt for mishandling. Ett av disse tilfellene er pinsevennen og gospelsangerinnen Helen Berhane som var fengslet fra 2004 til 2006. Hun ble behandlet på sykehus etter løslatelsen for skader hun åpenbart ble påført under fengslingen (U.S. Embassy Eritrea 2006b).

⁸ Å få kjøpt SIM-kort er for eksempel en tidkrevende prosess. Innbyggerne må søke om dette, og ventetiden kan være opptil flere måneder. Som korttidsbesøkende utlending er det ikke mulig å få kjøpt SIM-kort, og det er ikke mulig å bruke mobiltelefon fordi det heller ikke er samtrafikk mellom norske og eritreiske mobilselskap.

menneskelige ressurser.⁹ På overflaten, særlig i Asmara, er det likevel lite som tyder på uro i befolkningen. Men landets dårlige økonomi og valutaomleggingen som begrenser kontantuttak fra bankene, har rammet innbyggerne hardt, og mange vanlige eritreere la heller ikke skjul på sin misnøye med denne situasjonen overfor Landinfo i ulike uformelle sammenhenger i januar/februar 2016.

2. NASJONALTJENESTEN

Nasjonaltjenesten i Eritrea skiller seg fra verneplikten i Norge og de fleste andre land, fordi målsetningen med tjenesten bygger på en ideologi om gjenoppbygging av landet, styrking av økonomien og utvikling av en felles eritreisk identitet på tvers av etniske og religiøse skillelinjer. Tjenesten skal dessuten gi militær grunnopplæring til alle.

Etter frigjøringen fra Etiopia i 1991 og uavhengigheten i 1993, demobiliserte Eritrea soldatene som hadde tjenestegjort i frigjøringskrigen. Fra juli 1994 ble militær trening på nytt introdusert i nasjonaltjenesten, og både kvinner og menn mellom 18 og 40 år er tjenestepliktige.¹⁰ Den regulære hæren er en yrkesarmé, bestående av menige og offiserer. I fredstid er ikke rekruttene en del av hæren, men i krigstid kan hele befolkningen mellom 18 og 50 år mobiliseres.¹¹

2.1 INNKALLING TIL TJENESTE: 1994 - 2016

Fra 1994 til grensekrigen i 1998 innkalte lokalmyndighetene, zobaen, ca. 25 000 nye rekrutter til nasjonaltjeneste i halvårslige intervaller enten skriftlig, eller på mindre steder muntlig. Rekruttene fikk beskjed om oppmøtested, eksempelvis et fotballstadion eller en skole, og ble derfra fraktet til treningsleiren Sawa (se for øvrig nærmere omtale av denne leiren i punkt 2.6.1 og 2.6.1.1).

Fra sommeren 2002 unndro stadig flere eritreere seg nasjonaltjenesten, og myndighetene tok i bruk sterkere virkemidler. Militærpoliti oppsøkte private hjem, arbeidsplasser og sosiale samlingssteder i jakten på rekrutter (diplomatkilde (1), e-post 2002; Müller 2008). Også kvinner ble hentet med makt. I februar 2005 ble for første gang ungdommer pågrepet på høylys dag (diplomatkilde (1), e-post 2005). I 2006 var det tegn til at pågripelsene økte i omfang, og dette var sannsynligvis knyttet

⁹ Kibreab (2013) viser til at eritreiske flyktninger i hovedsak er unge enslige menn. I en undersøkelse han utførte blant en større gruppe eksileritreere, opplyste 92 % av de spurte at de hadde desertert fra tjenesten. Han peker på at emigrasjonen fra Eritrea skyldes et samspill av en rekke faktorer; blant annet økonomiske, sosiale, politiske og menneskerettslige forhold. På spørsmål om hvorfor de hadde desertert, opplyste 51 % at lengden var avgjørende, 19 % deserterte fordi de ville hjelpe familien sin økonomisk, 12 % var imot selve ideen om tjenestegjøring, 5 % deserterte fordi de hadde kranget med en overordnet, og 5 % hadde flyktet fra fengsel. Hovedinnvendingen til de spurte var at tjenesten varer i en årrekke.

¹⁰ Nasjonaltjenesteloven ble første gang vedtatt i 1991 og senere revidert i 1995 (Kibreab 2009a; 2009b). Nasjonaltjenesten omtales på tigrinja som *hagerawi agelglot*. Eritreiske myndigheter bruker ifølge Gaim Kibreab ikke begrepet militærtjeneste, på tigrinja *wotehaderawi agelglot* (Asylum and Immigration Tribunal 2007, s. 30).

¹¹ Det er blant annet med hjemmel i loven og henvisningen til det uavklarte forholdet til Etiopia, at demobilisering ikke skjer i større omfang, og at den øvre aldersgrensen for nasjonaltjenesten brukes.

til den spente situasjonen i forbindelse med grensetvisten med Etiopia (diplomatkilde (1), e-post 2006).

I 2008 rapporterte opposisjonsnettstedet Awate om nye pågripelser (*giffa*), samt at alle etiopiere ble tatt inn til trening og tjeneste (Awate 2008).¹²

Beskrivelsene av situasjonen har de siste årene vært sammensatte og til dels motstridende. En lokal kilde i Asmara opplyste i februar 2011 at pågripelser av ungdom til nasjonaltjenesten skjedde langt sjeldnere da enn tidligere. I mars 2013 hevdet imidlertid andre kilder at det var tegn på at det manglet personell på alle nivå i hæren, og enkelte steder ble også mødre utkommandert til tjeneste (diplomatkilde (1), e-post 2. april 2013).

I samtaler med internasjonale representanter i Asmara senest i januar/februar 2016, var det derimot enighet om at omfanget av *giffaer* i Asmara trolig er betydelig redusert.¹³ Hva som skjer på landsbygda, vet man lite om, men i de grisgrendte områdene utenfor byene er det vanskelig å se for seg at det, av logistiske grunner, kan gjennomføres omfattende aksjoner for å samle inn unge til tjeneste.¹⁴

2.2 VARIGHET

Tjenestetiden er ifølge proklamasjonen om nasjonaltjeneste 18 måneder, og har omfattet militær trening i seks måneder og samfunnstjeneste i tolv. Etter førstegangstjenesten er alle eritreere registrert i reservisthæren fram til fylte 50 år, og de kan gjeninnkalles til trening og mobilisering (Nasjonaltjenesteloven 1995, § 23 og 25). I praksis har imidlertid tjenesten, med hjemmel i lovbestemmelsen om utvidelse i krisesituasjoner, nærmest vært permanent for mange siden grensekrigen med Etiopia.¹⁵ Myndighetene har erkjent dette, men uttalte til representanter for det internasjonale samfunnet i Asmara høsten 2014, at tjenestetiden for nye tjenestepliktige skal være 18 måneder med virkning fra den 27. innrulleringsrunden

¹² Den britiske ambassaden i Asmara mente i 2010 at det ikke fantes formelle retningslinjer for gjennomføringen av pågripelsene. Majoriteten av dem uten dimiterings- eller demobiliseringsdokumenter, ble sendt til treningsleir eller et forvaringssenter (sitert i UK Home Office 2011, del 9.34-9.35).

¹³ Kommisjonen derimot mener at *giffaer* er utbredt (s. 406): «[...] considers that the widespread practice of *giffas*, which are conducted randomly, in an indiscriminate manner and often with excessive force, constitutes a violation the right to liberty and security of the person».

¹⁴ Et eksempel er strekningen fra Barentu til Tesseney, som ligger nær grensen til Sudan. Det er lange avstander og svært spredt bebyggelse. Landsbyene er små, og de fleste mangler elektrisitet. Landsbyene som ikke ligger i nærheten av hovedveien, har knapt nok farbare veier, i det minste for biler. Majoriteten av befolkningen livnærer seg av husdyrhold og jordbruk, og mange unge har som hovedoppgave å gjete dyrene, og tilbringer derfor størstedelen av tiden utenfor hjemmet.

¹⁵ Eritrea er fortsatt under militær mobilisering som følge av den uløste grensekonflikten med Etiopia, og det som omtales som en "No war – no peace"-situasjon. Det henvises alltid til denne situasjonen som forklaring på de fleste av landets problemer. Eritrea har ifølge ulike kilder den største hæren i Afrika sør for Sahara i forhold til folketallet (UNHCR 2011). I krisesituasjoner kan den øvre aldersgrensen for førstegangstjeneste heves inntil 50 år, men i praksis synes den øvre grensen for å gjennomføre nasjonaltjeneste å ha økt de siste årene til å ligge mellom 50 og 57 år for menn, og 47 år for kvinner. Mye tyder imidlertid på at kvinner gjennomfører en kortere tjeneste enn menn, se kapittel 2.10.3.

som fant sted høsten 2014.¹⁶ Om denne normaliseringen av tjenestetiden faktisk gjennomføres, gjenstår å se.¹⁷

Majoriteten av kildene Landinfo møtte i Asmara i januar/februar 2016, ga uttrykk for at nasjonaltjenesten synes å være i endring, men de fleste mener at endringen trolig ikke betyr 18 måneders tjenestetid for alle. Uttalelser fra ulike myndighetspersoner er noe motstridende, og informasjonsminister Yemane Gebremeskel uttalte i et intervju i februar 2016 at det ikke var planer om kutt i tjenestetiden (Blair 2016a; b).

Landinfo vil også understreke at både myndighetspersoner og representanter for det internasjonale miljøet i Asmara allerede vinteren 2013 – og igjen våren 2014 – hevdet at tjenestetiden var normalisert (diplomatkilde (3), samtale i Asmara mars/april 2014; diplomatkilde (3), samtale i Asmara 31. januar 2013).

Yemane Gebreab, leder for den politiske avdelingen i PFDJ og presidentens politiske rådgiver, hevdet i møte med Landinfo i Asmara i januar 2016, at nasjonaltjenesten før omleggingen besto av tre måneders militær trening og deretter siviltjeneste for nærmere 85 % av de tjenestepliktige. I dag er den militære treningsperioden for en del enda kortere ifølge Gebreab, som også forklarte at omleggingen av tjenesten innebærer at personer som har fått sin høyere utdanning, nå skal ha en ettårig samfunnstjeneste. Ordningen er etter hans syn rimelig i lys av at utdanningen deres er gratis. Det er uklart hvordan dette ettårige pliktåret skal innpasses i nasjonaltjenestesystemet.

Mange har stilt spørsmål om hva som vil skje med de mange tusen som har vært i tjeneste i en årrekke, men de vil ifølge Yemane Gebreab ikke omfattes av en omlegging, fordi omfattende dimetteringer ikke er aktuelt i overskuelig fremtid (samtale i Asmara, 29. januar 2016). Det skyldes landets vanskelige økonomiske situasjon: Energibegrensingene er en flaskehals for utvikling, og jordbruket må effektiviseres og utvikles. Det er dessuten behov for å utvide det internasjonale samarbeidet. Myndighetene har derfor, for å unngå masseledighet, et tre til fem års perspektiv for å løse utfordringene ved omleggingen av tjenestetiden. Yemane Gebreab opplyste for øvrig i januar 2015 at 70 % av de nasjonaltjenestepliktige er demobilisert siden krigen med Etiopia. Landinfo har ikke kunnet bekrefte denne informasjonen via andre uavhengige kilder.

2.3 WARSAY YIKEALO

Warsay Yikealo Development Campaign (WYDC), det nasjonale utviklingsprogrammet, ble vedtatt i 2002. Eritreiske myndigheter har ikke formulert hva innholdet i programmet er, men Eritrea-kjennere karakteriserer dette som en ubegrenset forlengelse av nasjonaltjenesten (Healy 2007; Kibreab 2009a; 2009b; 2013; 2014).

¹⁶ Ifølge enkelte kilder (Shabait 2014) var dette den 28. innrulleringsrunden.

¹⁷ Det har ikke kommet noen offisiell kunngjøring til befolkningen om endringene. Opplysningene om endringene er gitt til representanter for det internasjonale samfunnet i Asmara i løpet av høsten 2014, og til Landinfo i januar 2015. Myndighetenes talspersoner påpeker at familien og de tjenestepliktige er gjort kjent med endringen via lokale tillitspersoner.

2.4 ANTALLET I NASJONALTJENESTE

Ingen vet hvor mange eritreere som i dag avtjener nasjonaltjeneste. Eritreiske myndigheter oppgir ikke hvor mange som innkalles til tjeneste, men enkelte kilder spekulerer i antallet. Denne informasjonen er av eldre dato, men i oppsummeringen fra en Eritrea-konferanse i regi av tankesmia Chatham House i 2007, ble det anslått at 350 000–420 000 eritreere tjenestegjorde. Halvparten av dem var i den lovspesifiserte tjenesten, mens resten var i det nasjonale utviklingsprogrammet (Healy 2007).

2.5 TJENESTEGJØRING – MILITÆR TRENING

Den seks måneder lange militære delen av nasjonaltjenesten skal ifølge nasjonaltjenesteloven gjennomføres ved et treningssenter (§ 9). Ifølge ulike kilder er det i løpet av de senere årene etablert militære leire/treningsentre i alle regioner for dem som ikke går videre til tolvte skoleår i Sawa (samtaler med internasjonale representanter i Asmara mars/april 2014). Yemane Gebreab hevdet på sin side til Landinfo i januar 2016 at den militære treningen kun varte i tre måneder. Han hevdet videre at den for enkelte var enda kortere. En representant for den eritreiske ungdomsorganisasjonen NUEYS opplyste i februar 2016 at ungdom som ikke kommer til Sawa, gjennomfører tre måneders militær trening i andre leire, og deretter tjenestegjør enten i sivil sektor eller i hæren (samtale i Asmara, 11. februar 2016).

2.6 TRENINGSLERER

Sawa, Kiloma og Wia er de mest omtalte treningssentrene som har eksistert i en årrekke.

2.6.1 Sawa – militærleir eller utdanningsinstitusjon?

For å øke kontrollen med ungdom i tjenestepliktig alder, måtte alle skoleelever på videregående skole fra sommeren 2003 gjennomføre det tolvte og siste skoleåret i Sawa-leiren, som er lokalisert i Gash Barka-regionen ved elven Sawa i den vestlige delen av landet, ikke langt fra grensen til Sudan. Leiren er i dag på størrelse med en by som kan huse opptil 30 000 personer, og ble bygget på 1990-tallet som en militær treningsleir. I begynnelsen bodde alle rekruttene i bambushytter. Etter hvert har kullene som har tjenestegjort der, bygget hus og sovesaler.

Ingen andre skoler i Eritrea tilbyr det tolvte skoleåret, som må fullføres for å bli tatt opp på universitet. Mange unge eritreere avslutter imidlertid skolegangen før tolvte skoleår, og kommer derfor ikke til Sawa. Myndighetene har ikke offentliggjort statistikk, men ifølge Verdensbanken (World Bank u.å.) går anslagsvis 36 % av barn i grunnskolepliktig alder på skole. I de store byene er andelen etter alt å dømme langt høyere, mens andelen synker i perifere områder som Gash Barka og Afar-regionen. Estimert fra Verdensbanken viser for øvrig at kun 38 % av grunnskoleelevene fullfører skolegangen sin. Det betyr at store ungdomskull, særlig i utkantområdene, innrulleres i nasjonaltjenesten på andre måter enn via Sawa. De får sin militære trening i andre leire. Wia har vært én av disse leirene, men det er uklart om den fortsatt er i drift (Kibreab 2009a; 2009b; Müller 2008; representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013).

Lengden på den militære treningen i Sawa varierer tilsynelatende fra én mobiliseringsrunde til en annen – noen mener mellom seks og åtte uker, andre

opplyser tre måneder – og kan være bestemt av både praktiske og politiske hensyn. Men alle, også de som tar høyere utdanning, har trolig vært gjennom et minimum av militær trening. Informasjonen om når i skoleåret treningen finner sted spriker: Noen mener treningen gjennomføres i begynnelsen av skoleåret, andre mener at den militære treningen foregår etter eksamen (lokal eritreisk kilde, samtale i Asmara 29. januar 2013; representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013; diplomatkilde (D) 28. januar 2016).

Sawa er delt inn i to områder: ett undervisningsområde, og ett for militær trening. (U.S. Embassy Eritrea 2006a). Det finnes også flere mindre butikker som selger dagligvarer og andre ting folk har bruk for. Foreldre kan dessuten besøke barna sine i Sawa, og det finnes overnattingsmuligheter for dem på området (lokal eritreisk kilde, samtale i Asmara 29. januar 2013; internasjonal representant (2), samtale i Asmara 30. januar 2013; representant for NUEYS, samtale i Asmara 6. februar 2013).

Skoleprogrammet i Sawa er i prinsippet skilt fra den militære treningen i leiren, som er en del av nasjonaltjenesten. Skolen er underlagt Undervisningsdepartementet, mens nasjonaltjenesten er underlagt Forsvarsdepartementet. Sawa kan derfor muligens best sammenlignes med en krysning mellom en rekruttskole og en internatskole.

Rykter og historier om seksuelle overgrep, både i Sawa og andre treningsleirer, var tidligere ikke uvanlig. Kibreab (2009b, s. 60) peker på at det er umulig å skille mellom påstander, rykter og sannhet på grunn av sensuren i landet. Derfor har det også sirkulert en rekke ubekreftede historier om selvmord, dødelig malaria og seksuelle overgrep under tjenestegjøring. Gutter og jenter bor på separate sovesaler, men omgås fritt resten av døgnet. Ifølge en diplomatkilde (2) Landinfo møtte i Asmara i 2011, forekom seksuelt misbruk i Sawa «as much as you can expect in a place like this». En annen internasjonal representant (3) uttalte til Landinfo i 2014 at påstandene om overgrep trolig var overdrevne (samtale i Asmara, mars 2014). Ingen av de kildene Landinfo samtalte med i Asmara i januar/februar 2016, trakk frem seksuelle overgrep i Sawa som et aktuelt tema. Kommisjonen hevder derimot i sin rapport at det er omfattende seksuelt misbruk av kvinner i treningsleirer.¹⁸

Ungdom som avlegger eksamen (og gjennomfører militær trening) i Sawa, kan trolig deles inn i tre kategorier, som følger ulike spor videre i nasjonaltjenesten (representant for eritreiske myndigheter, samtale i Asmara, februar 2011).

- Avgangselever med gode karakterer og privilegerte eritreere går videre til én av landets åtte høyskoler, hvor det tilbys studieprogrammer for to og fire år. Etter endt utdanning, gjennomfører de nasjonaltjenesten med hovedsakelig sivile arbeidsoppgaver.
- Avgangselever med dårligere karakterer tilbys yrkesopplæring, både i og utenfor Sawa. Senteret for yrkesopplæring i Sawa, som ble opprettet i 2007, består av fem skoler som underviser i bygg og anlegg, administrasjon,

¹⁸ [...]sexual violence against women and girls to be widespread and notorious in the military training camps. Further, as the sexual violence by officers in the training camps and army occurs within an environment of control, intimidation, coercion and punishment, where the women are powerless, it amounts to torture. Additionally the enforced domestic service of women and girls in these camps who are also sexually abused amounts to sexual slavery (OHCHR 2015, s. 407).

teknologi og jordbruk. Senteret utdanner årlig 3 000 elever (Efrem 2010). Etter endt yrkesopplæring overføres studentene til enten sivil eller militær tjenestegjøring.

- Avgangselever som verken tar universitets- eller yrkesopplæring, går stort sett inn i tjeneste under militær kommando.

Sovesal i Sawa. Bildet er tatt sommeren 2014.

2.6.1.1 Forvaringssteder i Sawa

Flere av kildene Human Rights Watch intervjuet i rapporten Service for Life fra april 2009, omtalte ulike forvaringssteder i Sawa, deriblant underjordiske celler og metallcontainere. I samtaler med menneskerettsaktivisten Elsa Chyrum har en del eksileritreeere opplyst at Sawa-fengselet er et inngjerdet område bestående av tolv bølgeblikkhus oppe på en høyde. Husene har navn som Wedi Shika, Bahta, Hinsa og Police (Chyrum 2006). I en innberetning fra den amerikanske ambassaden i Asmara til det amerikanske utenriksdepartementet i 2006, omtales Forto Sawa, den militære treningsleiren – og forvaringssenteret – som ligger ca. to km fra leiren hvor skolegangen foregår (U.S. Embassy Asmara 2006a). Ingen av Landinfos samtalepartnere i Asmara de senere årene har kunne bekrefte opplysningene om forvaringssteder i Sawa.

2.6.2 Kiloma

Kiloma-leiren ligger om lag 35 km sør for Assab, og ble angivelig opprettet for å redusere antallet militærnekttere og desertører. Den åtte måneder lange treningen i Kiloma består av lange marsjer, opptil 40 km om dagen i et barskt klima, beskriver Chyrum (2006). Eritrea-kjenneren Gaim Kibreab har gitt uttrykk for at leiren kun mottok rekrutter under 17. og 19. mobiliseringsrunde (samtale i Bern, november 2009).

2.6.3 Wia

Wia ligger ca. 30 km sørøst for havnebyen Massawa. Wia ble stengt i 2009 etter utbrudd av smittsom hjernehinnebetennelse (U.S. Department of State 2011; diplomat kilde (1), e-post 2010). Det er uklart om leiren er gjenåpnet¹⁹ (representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013).

Wia-leiren består av flere leire. Det er et eget forvaringssenter i leiren. Leiren er kjent for spesielt barske forhold. Ifølge opposisjonsnettstedet Awate (2007) ble spesielt to grupper sendt til trening i denne leiren: personer som hadde unnlatt å møte til tjeneste, og medlemmer av forbudte kirkesamfunn. Leiren har også blitt brukt til repetisjonsøvelser for reservister (samtaler i Asmara og Kassala i 2011).

Ungdom som har sluttet skolen før tolvte klassetrinn, har også blitt sendt til Wia (diplomatkilde (2), samtale i Asmara februar 2011; representant for NUEYS, møte i Asmara 5. februar 2013).

2.7 SAMFUNNSTJENESTE

Eritreiske myndigheter opplyste høsten 2014 at nasjonaltjenesten skulle omlegges, og at alle nye rekrutter kun skulle ha 18 måneders militær trening. Dette ville innebære at samfunnstjenesten slik man hittil har kjent den, tilsynelatende gradvis skulle avvikles, og de som er i tjeneste, dimitteres i løpet av et ukjent antall år. Talspersoner for ungdomsorganisasjonen NUEYS opplyste i møte med Landinfo i februar 2016, at denne omleggingen ikke er innført.

Det er ulike oppfatninger om hvem som hittil har tjenestegjort i henholdsvis sivil og militær sektor. Offisielle retningslinjer på dette området er ikke kjent. Vernepliktige som tjenestegjør i den sivile sektoren, arbeider blant annet i departementene, skoler, domstoler, sykehus, lokale myndigheter eller statlige bedrifter.

Flere kilder har hevdet at personer med høyere utdanning, spesiell kompetanse og andre privilegerte personer som regel har tjenestegjort i sivil sektor, enten i offentlig virksomhet eller i tjenesteytende næringer som for eksempel hoteller og restauranter, eller PFDJ-styrte selskaper.²⁰ Andre hevder at dette er mer tilfeldig (lederen for en eritreisk organisasjon (1), møte i Asmara i februar 2011).

Tjenestepiktige i sivil sektor forholder seg hovedsakelig til sin sivile arbeidsgiver. Flere kilder har pekt på et tydelig skille mellom ikke-militære og militære arbeidsgivere. Førstnevnte synes ikke å håndheve et militært reglement over eksempelvis permisjon så strengt som sistnevnte. Man kan overføres fra den sivile delen av tjenesten til den militære, men det foreligger ingen informasjon om hvor ofte dette skjer.

Personer i sivil tjeneste er fortsatt i militær beredskap for myndighetene, ifølge en eritreisk advokat Landinfo møtte i Asmara i februar 2011. De kan også bli gjeninnkalt for militære øvelser. Alle som har avtjent nasjonaltjeneste,²¹ har for øvrig

¹⁹ Kommissjonen mener det er grunn til å tro at Wia er gjenåpnet, og baserer dette på satellittbilder (OHCHR 2015, s. 278).

²⁰ PFDJ (People's Front for Democracy and Justice) har gjennom stråselkaper nærmest monopol på eksport- og importindustri.

²¹ Eritreere som er ferdig med nasjonaltjenesten, kalles *agelgelot*.

obligatorisk oppmøteplikt til repetisjonsøvelser inntil fylte 50 år (Nasjonaltjenesteloven 1995, §§ 23, 27). Alle i alderen fra 18 til 70 år plikter dessuten å møte til den såkalte People's Army, se kapittel 5.

2.8 TJENESTEGJØRING I HÆREN

De fleste som ikke fullfører 12 års skolegang, de som ikke får videre utdannings-tilbud etter videregående skole, eller de som eventuelt ble hentet inn ved *giffa*, overføres til militære enheter i hæren²² (diplomatkilde (2) samtale i Asmara i februar 2011; eritreisk flyktning, samtale i Kassala i februar 2011; diplomatkilde (4), samtale i Asmara mars 2014, representanter for NUEYS, i Asmara 11. februar 2016).

Oppgavene disse rekruttene kan beordres til, spenner fra rene militære oppgaver til arbeid i landbruket, industrien, statlig virksomhet eller på eiendommen til en militær overordnet (Kibreab 2014, lokale kilder, møter i Asmara januar/februar 2016).

2.9 LØNN OG KOMPENSASJON FOR TJENESTEPLIKTIGE

Med virkning fra juli 2015 ble lønnsnivået for offentlige ansatte – og tjenestepliktige – betydelig hevet, ifølge eritreiske myndigheter. President Issayas Afewerki omtalte økningen i et nyttårsintervju med Eri-TV and Radio, og deler av intervjuet er gjengitt i myndighetenes talerør, Eritrea Profile (No. 94 – 96).

Før økningen mottok nasjonaltjenestepliktige 145 nakfa (ca. 112 norske kroner) i måneden det første tjenesteåret, deretter økte lønnen gradvis til 500 nakfa (ca. 388 norske kroner) i måneden. Dette er en svært lav inntekt, sammenliknet med prisene på en rekke matvarer. Presidentens rådgiver og partisekretær Yemane Gebreab opplyste i møte med Landinfo i Asmara i januar 2016, at lønnen før omleggingen var 500 nakfa i måneden. Han hevdet at månedslønn for nyinnrullede etter endringen er 2000 nakfa.

Personer med høyere utdanning skal ifølge samme kilde motta 3500–4000 nakfa i måneden mot tidligere 1500 nakfa. Økningen ble introdusert i september/oktober 2015. For øvrig skal alle i offentlig sektor få lønnsforhøyelsene utbetalt med tilbakevirkende kraft fra juli 2015 (Yemane Gebreab, møte i Asmara, 29. januar 2016; representanter for NUEW og NUEYS, møte i Asmara 11. februar 2016). Landinfo har ikke hatt mulighet til å undersøke om lønnsøkningen er iverksatt for alle i tråd med myndighetenes uttalelser.

Får man et regulært ansettelsesforhold med en arbeidsgiver, stiger lønnen trolig betydelig. Ulike kilder har tidligere hevdet at man først måtte dimitteres/demobiliseres for å ha en ekstrajobb,²³ men flere av Landinfos samtalepartnere i Asmara i januar/februar 2016, forklarte at mange som er i nasjonaltjenesten, har en ekstrajobb uten at det skaper problemer. I samtaler med lokale eritreere ble denne informasjonen bekreftet.

²² Dette er styrt av militært overordnede, og ikke sivile ledere (samtale med eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig sektor i Asmara, februar 2011).

²³ Dette er styrt av militært overordnede, og ikke sivile ledere (samtale med eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig sektor i Asmara, februar 2011).

Den lave kompensasjonen folk hittil har fått i tjenesten, er i seg selv ikke tilstrekkelig til å kunne forsørge en familie, og levekårene for folk flest er dårlige. For øvrig er lønnsnivået i Eritrea generelt lavt – en lærer kan tjene om lag 700–800 nakfa (tilsvarende ca. 540–620 norske kroner²⁴) i måneden, privat ansatte leger mellom 1000 og 2000 nakfa (ca. 770–1500 norske kroner) i måneden og en statsråd anslagsvis 2000 nakfa (ca. 1550 norske kroner), mens en skoleuniform koster om lag 450 nakfa (ca. 350 norske kroner) (internasjonale representanter, samtaler i Asmara mars/april 2014, januar 2015).

2.10 FRITAK FRA NASJONALTJENESTE

I henhold til loven får kun personer som hadde avtjent militærtjeneste før loven trådte i kraft i oktober 1995, og personer som kan bevise at de har deltatt i frigjøringskrigen (1962–1991), fritak fra nasjonaltjenesten.

Personer som er vurdert som ikke tjenestedyktige, fritas fra den militære trainingen, men skal gjøre siviltjeneste. Det er imidlertid ikke konsistens i hvordan eritreiske myndigheter anvender regelverket, verken for kvinner eller menn (Chyrum, samtale i London, mai 2010; Kibreab, samtale i London, mai 2010).

2.10.1 Medisinske grunner

Nasjonaltjenestelovens § 15 slår fast at fysisk funksjonshemmede, blinde og personer med alvorlige psykiske lidelser kan unntas fra nasjonaltjenesten. Leger undersøker og vurderer tjenestedyktigheten, men de militære myndighetene tar beslutningen om fritak.

UNHCR mener at fysisk funksjonshemmede i praksis blir fritatt fra tjeneste (UNHCR 2011, s. 9, fotnote 54). Under Landinfos reise til Eritrea og Sudan i 2011 omtalte ulike kilder flere eksempler på folk som var fritatt på grunn av kroniske lidelser som diabetes, dårlig syn og astma.

Den britiske ambassaden i Asmara refererer likeledes til en eritreisk kilde som har opplyst at funksjonshemmede (og gravide) unntas fra tjeneste etter legevurdering (sitert i UK Home Office 2011, s. 46).

Psykisk sykdom som fritaksgrunnlag omtales av Human Rights Watch (HRW 2009). Rekrutter som hadde forlatt Sawa, beskrev en dramatisk økning i antallet psykisk ustabile rekrutter. Dette ble tolket enten som et uttrykk for slitasje av å oppholde seg i leiren, eller skuespill for å bli fritatt. Dersom rekrutter faktisk spiller syke, er det en indikasjon på at psykiske lidelser kan gi fritak, selv om Human Rights Watch refererer til en eritreisk flyktning som hevder at en enten må være blind eller mangle avtrekkerfinger for å fritas fra tjeneste (HRW 2009, s. 47, fotnote 178).

2.10.2 Etnisk og religiøs tilhørighet

Verken etnisk eller religiøs tilhørighet er formelle fritaksgrunner fra nasjonaltjenesten. I praksis tvinges imidlertid ikke kvinner fra rurale, muslimske områder

²⁴ Vekslingskurs 1. april 2016 1 nakfa = 0.79 (XE Currency Converter).

hvor motstanden mot kvinnelig verneplikt er sterk, til å tjenestegjøre (Chyrum, samtale i London, mai 2010; Kibreab, samtale i Bern, november 2009).

Muslimske kvinner som vokser opp i byene Asmara, Keren, Mendefera, Barentu og Assab, anses derimot som sekulariserte og rekrutteres til nasjonaltjenesten, i motsetning til kvinner fra Akordat, som er en konservativ muslimsk by. Menn fritas verken av religiøse grunner eller på bakgrunn av etnisk tilhørighet (Kibreab, samtale i London, mai 2010).

2.10.3 Kvinner

En rekke kilder i og utenfor Eritrea har de senere årene hevdet at stadig flere kvinner enten fritas eller demobiliseres fra nasjonaltjeneste hvis de kan dokumentere ekteskap, graviditet og omsorg for barn, eller hvis de har kontakter i myndighetsapparatet.²⁵ Selv om loven ikke gjør noen forskjell i tjenestetid for kvinner og menn, har myndighetene ifølge disse kildene en mer avslappet holdning til kvinners tjenestegjøring, og man mener at det er «aldersgrense» på mellom 25 og 27 år for kvinner. Representanter for eritreiske myndigheter bekreftet langt på vei for Landinfo i januar/februar 2016 at gifte kvinner og mødre i stor grad fritas for tjeneste (samtaler i Asmara 29. januar 2016; 5. februar 2016). Dette skyldes ikke formelle regelendringer, men heller praktiske og pragmatiske hensyn. Bakgrunnen for en slik «aldersgrense» er at myndighetene innser at majoriteten av landets kvinner er gift og har barn når de er i midten av tyveårene og dermed ikke er aktuelle for tjeneste. Denne praksisen skal midlertid ha ført til en økning i tidlige giftemål. Foreldre tar døtrene sine ut av skolen i 15-årsalderen slik at de kan gifte seg og dermed unnsnippe tjenesten.²⁶

Samtidig mister kvinner, i likhet med alle andre som ikke gjennomfører nasjonal-tjenesten, mange privilegier, det vil si muligheten til å få tildelt jord eller få rasjoneringskort, utreisetillatelse og pass.

Det har også blitt hevdet at kvinner blir løst fra tjenesten hvis de kan dokumentere jobbtilbud eller studieplass. Kvinner får dessuten demobiliseringspapirer (Kibreab, samtale i London, mai 2010; Chyrum, samtale i London, mai 2010; lederne av eritreisk organisasjon (1) og (2), samtaler i Asmara, februar 2011).

I forbindelse med de såkalte *giffaene* eller pågripelser av personer for innrulling i tjeneste, som forekom relativt hyppig tidlig på 2000-tallet, risikerte mødre som ikke hadde gjennomført nasjonaltjeneste, å bli tatt hvis de ikke kunne dokumentere at de hadde barn. Når de kunne legge frem nødvendig dokumentasjon på omsorgsansvar, ble de vanligvis løslatt i løpet av noen uker.

²⁵ Den britiske ambassaden har opplyst at kvinner som er forlovet, kan fritas fra tjeneste (sitert i UK Home Office 2011). Kvinner som gifter seg mens de er i tjeneste, får innvilget permisjon for å gjennomføre bryllup og bryllupsreise, men må ifølge både Kibreab og Chyrum melde seg til nasjonaltjeneste i etterkant. Hvis kvinnen har gode kontakter hos myndighetene, kan kvinner eksempelvis få gjennomføre tjenesten i nærheten av bostedet sitt eller i nærheten av der ektefellen bor.

²⁶ Ifølge UNICEF var 46 % av eritreiske kvinner i 2009 gift før fylte 18 år (sitert i U.S. Department of State 2012). Det var for øvrig flere internasjonale representanter som omtalte dette allerede i mars 2003 da landrådgiver var i Asmara.

Mødre som er fritatt fra tjeneste, har vanligvis ikke blitt gjeninnkalt til tjeneste, men det kan forekomme unntak, og Elsa Chyrum opplyste i 2010 at det stort sett var de militære kommandantene som var ansvarlige for slike beslutninger (samtale i London, mai 2010). Kvinner med barn kan i stedet settes til forskjellige oppgaver i lokalsamfunnet, som for eksempel å vaske offentlige bygninger, eller ymse oppdrag hos lokale kommandanter.

Ifølge en velorientert diplomatkilde i Asmara var det per april 2013 klare tegn på personellmangel på alle nivå i hæren, og kvinner med barn ble enkelte steder utkommandert til tjeneste (diplomatikilde (1), e-post 2. april 2013). Men ingen av kildene Landinfo har samtalt med i Eritrea årlig siden våren 2014, har omtalt dette. Selv om det er vanskelig å få innsyn i hva som skjer i landet, ville trolig omfattende innkalling av kvinner med barn vekket oppsikt, og informasjonen ville sannsynligvis komme det internasjonale miljøet i Asmara for øre.

3. STRAFF FOR BRUDD PÅ NASJONALTJENESTELOVEN – TEORI OG PRAKSIS

Det er ikke uvanlig at eritreere i nasjonaltjeneste bryter bestemmelsene i loven på en rekke områder. Folk er frustrerte over en langvarig tjeneste og dårlige økonomiske forhold, og flere tusen forlater landet ulovlig hver måned.²⁷ Andre unnlater å vende tilbake til tjenesten etter permisjon. Eritreiske myndigheter hevder at om lag 80 000 personer ikke har gjort tjeneste, men at de må påregne å utføre tjeneste for å erstatte dem som etter hvert skal dimitteres etter å ha tjenestegjort i en årrekke (Yemane Gebreab, samtale i Asmara 19. januar 2015).

3.1 STRAFFEREAKSJONENE IFØLGE LOVEN

Både Nasjonaltjenesteloven og den eritreiske straffeloven stipulerer strafferammene for brudd på tjenesteplikten. I henhold til Nasjonaltjenestelovens § 37, punkt 1, kan den som bryter lovens bestemmelser, idømmes to års fengselsstraff og/eller bot på 3000 birr.²⁸ I § 37, punkt 2, presiseres det at den som unndrar seg nasjonaltjeneste ved bedrageri eller ved å påføre seg selv eller en annen skade/amputasjon, straffes med to års fengsel eller 3000 birr i bot, i tillegg til avtjening av verneplikten. Dersom skaden umuliggjør tjeneste, skal vedkommende idømmes tre års fengsel. I henhold til § 37, punkt 3, vil enhver som reiser ut av landet og som ikke avtjener verneplikten før fylte 40 år, kunne straffes med fem års fengsel, fram til vedkommende er 50 år.

I henhold til den eritreiske straffeloven straffes desertering eller uteblivelse etter permisjon med fengsel i inntil fem år.²⁹ Begås forbrytelsen under særlig skjerpene

²⁷ UNHCR (2015a; b) opplyser at det per desember 2015 var totalt 131 660 eritreiske flyktninger i Etiopia. Antallet eritreiske flyktninger i Sudan var på samme tid 125 530.

²⁸ I 1997 ble valutaenheten i Eritrea endret til nakfa. 3000 birr tilsvarer i dagens vekslingskurs ca. 2600 nakfa eller 930 norske kroner.

²⁹ Eritreas straffelov, *Transitional Penal Code of Eritrea*, er identisk med Etiopias straffelov av 1957. Denne loven skal i løpet av 2016 erstattes av landets nye straffelov.

omstendigheter, herunder krig, straffes den med fengsel fra fem år til livsvarig, og i de alvorligste tilfellene med dødsstraff (kapittel 3, § 300, nr. 1 og nr. 2).

Den nye eritreiske straffeloven av 2015 som ifølge landets justisminister forventes å bli implementert i løpet av 2016 (justisminister Fawzia Hashim, samtale i Asmara 27. januar 2016), reduserer maksimumsstraffen i fredstid til tre års fengsel (art. 119) og i krigstid til maksimum ti års fengsel (art. 120).

Personer som forlater landet i tjenestepliktig alder, vil ifølge enkelte lokale kilder bli sett på som desertører, og bli straffet (eritreisk advokat, samtale i Asmara februar 2011, se også Landinfo 2016). Ingen av disse kildene kan imidlertid vise til straffesaker i det vanlige domstolsystemet, og heller ingen andre av dem Landinfo har møtt under oppholdene i Eritrea, kjenner til rettsprosesser mot eritreere for brudd på Nasjonaltjenesteloven.

3.2 STRAFFEREAKSJONER I PRAKSIS

UNHCR omtaler blant annet straffereaksjoner mot unndragere og desertører i sin anbefaling fra april 2011:

In practice, punishment for military offences is carried out extrajudicially, and has been reported to include "shoot to kill" orders, detention for long periods often in inhumane conditions, torture and forced labour. Draft evaders/deserters are reported to be frequently subjected to torture, while conscientious objectors can face severe physical punishment as a means of forcing them to perform military service. Furthermore, extrajudicial executions are allegedly ordered by local commanders and carried out in front of military units for what are considered serious military offences (UNHCR 2011).

UNHCR har ikke oppdatert sin anbefaling etter dette. Human Rights Watch hevdet i sin årsrapport for 2014 om Eritrea, i likhet med UNHCR, at grensevaktene var pålagt å skyte for å drepe folk som krysset grensen ulovlig. I 2016-rapporten (som dekker 2015) omtales ikke dette (HRW 2015; 2016). Samtlige av Landinfos samtalepartnere i Asmara i januar/februar 2016, i januar 2015, våren 2014 og likeledes i januar 2013, var kjent med påstandene om «skyt for å drepe»-praksisen, men bortsett fra én internasjonal representant kjenner ingen til konkrete hendelser. Den ene representanten kjente til ett konkret tilfelle hvor en person skal ha blitt skutt på grensen til Sudan (internasjonal representant (2), samtale i Asmara 29. januar 2013).

Landinfo tok for øvrig opp dette spørsmålet med en rekke kilder i Addis Ababa i september/oktober 2015. Enkelte viste da til at flyktninger har kommet til Etiopia med skuddsår, men kildene kunne verken bekrefte om disse var blitt skutt av eritreiske grensevakter eller si noe om hvor vanlig slike hendelser er. Disse kildene mente at det etter 2012 har vært uvanlig at flyktninger blir skutt fordi grensevaktene blir færre og færre, og man kan også bestikke seg ut. Se for øvrig Landinfos temanotat: *Etiopia/Eritrea: Grensepassering, registrering og forhold for eritreiske flyktninger i Etiopia* (Landinfo 2016, s. 8–9).

Faktainformasjon om blant annet straffereaksjoner mot dem som unndrar seg eller deserterer fra tjeneste, er begrenset. Som nevnt innledningsvis i notatet er de fleste

rapportene som beskriver straffereaksjoner, i hovedsak basert på beretninger fra asylsøkere i Vesten. I et kildekritisk perspektiv har derfor denne informasjonen visse svakheter, men det er ikke dermed sagt at den generelt ikke er troverdig.

Det generelle inntrykket som er formidlet de senere årene fra internasjonale kilder (som baserer seg på eritreiske kilder), er at unndragere som pågripes, tas i forvaring fra noen uker til noen måneder, og eventuelt tilbakeføres til nasjonaltjenesten. Flere av Landinfos samtalepartnere i januar 2015, og i januar/februar 2016, mente at tjenesteunndragere trolig ikke ilegges langvarige straffer, og at de som unndrar seg nasjonaltjeneste, først og fremst risikerer vilkårlige, utenomrettslige reaksjoner fra militært overordnede.³⁰ Det er imidlertid utbredt usikkerhet rundt omfanget av dette, hva man utsettes for og profilen på dem som straffes. Eritreiske myndigheter peker på at tjenesten er en forpliktelse, men de er uklare når det gjelder straffereaksjoner mot dem som unndrar seg. Eritreere som gjennomfører tjenesten i sivil sektor, har for øvrig ifølge enkelte kilder vært mindre utsatt for militære straffemåter enn de som er i militær sektor (diplomatkilde (1); eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig sektor, samtaler i Asmara, februar 2011). Denne informasjonen er muligens utdatert, men tendensen som avtegnet seg den gangen, var ifølge disse kildene:

- Avhopp/unndragelse fra nasjonaltjeneste og påfølgende utreise fra Eritrea anses som mer alvorlig enn å komme for sent tilbake etter permisjon.³¹
- Det kan være et skille mellom de som unndrar seg den militære delen av tjenesten og de som unndrar seg den sivile delen. De førstnevnte anses som desertører og er i større grad utsatt for fengsling og fysiske overgrep enn avhoppere fra sivil

³⁰ Enkelte av beretningene gjengis her: En diplomatkilde (D) kjente til en desertør som ble pågrepet da han krysset grensen. Han ble fengslet i Adi Abeito-fengslet utenfor Asmara. Mannens bror betalte kausjon og desertøren ble overført til et «dagfengsel» hvor forholdene var betydelig bedre (samtale i Asmara 28. januar 2016). En lokal eritreisk kilde (B) fortalte om nevøen sin som deserterte fra nasjonaltjenesten. Etter syv år ble han pågrepet, og fengslet i ett år. Etter løslatelsen ble han stasjonert i Assab og nå arbeider han som lærer. (samtale i Asmara 30. januar 2016).

I 2013 fikk Landinfo også ulike eksempler: En ambassade kjente til et tilfelle hvor en lokalansatt forsøkte å ta seg ulovlig over til Sudan mens han var i tjeneste. Han ble tatt og sonet i åtte måneder. Deler av straffen tilbrakte han på forskjellige kollektivbruk. Deretter kom han tilbake i sin tidligere jobb.

På spørsmål om nasjonaltjeneste og avhopp/unnvikelse fortalte en talsperson for en annen internasjonal organisasjon om en av deres egne ansatte som forsøkte å ta seg over grensen til Sudan, men ble arrestert. Han ble fengslet i ett år, løslatt og flyktet senere på ny. Hans beskrivelse av fengselsforholdene var at han og medfangene ikke ble dårlig behandlet, men at de ble flyttet fra sted til sted. For en del fanger er det enkelte steder tilsynelatende mulig å jobbe i jordbruket. Talspersonen påpekte at selv om vedkommende ikke fortalte dem om slag eller lignende, kan han selvsagt ha fortalt om slike forhold til andre. Etter løslatelsen ble vedkommende for øvrig utplassert til arbeid i et departement, ifølge talspersonen (internasjonal representant (1) 5. februar 2013).

En representant for en annen internasjonal organisasjon kunne fortelle om en lokalansatt som forsøkte å rømme fra nasjonaltjeneste. Han ble tatt og fikk tre uker «omskolering». Etter en stund fikk han utreisetilattelse og forlot landet. Dette var ifølge kilden en person med kontakter høyt oppe i systemet. Én annen kilde refererte til et eksempel på en eritreer som rømte fra sin sivile tjeneste i Barentu til Sverige. Han mistriivdes og angret, og kontaktet myndighetene fordi han ville tilbake. Ved retur fikk han tilbake igjen stillingen i Barentu, fordi det var mangel på lærere. En 27-årig eritreisk flyktning ble tatt i en giffa i 2006. Etter fire måneder med militær trening ble han overført til en militær enhet med oppgaver i byggebransjen i Barentu (samtale i Kassala 2011).

³¹ Mange unnlater å returnere etter permisjon, og det skjer hele tiden, ifølge en diplomatkilde Landinfo møtte i februar 2011. Kilden opplyste at de da får dårlige arbeidsoppgaver/vilkår, eksempelvis noen måneder med fruktplukking, inndragelse av mobil, osv.

tjeneste. Enkelte mener at de sistnevnte kan vende tilbake til tjenesten, men da gjerne får strengere arbeidsvilkår og en mindre komfortabel tjeneste.

- Folk med kontakter og nettverk kan slippe med lettere reaksjoner.

3.2.1 Besøk i hjemlandet

Kilder i det internasjonale miljøet i Asmara har de senere årene påpekt at mange eksileritreere reiser til Eritrea på ferie og familiebesøk i løpet av sommermånedene. Dette er personer som etter alt å dømme har oppholdstillatelse eller statsborgerskap i et vestlig – eller annet – land. De har rehabilitert forholdet til myndighetene ved å signere det såkalte angrebrevet (se Landinfo 2014), betale «to prosent»-skatten, og de deltar trolig ikke i myndighetskritiske aktiviteter. Enkelte kilder hevder at en ikke nødvendigvis må betale denne skatten, men det gjelder trolig personer som forlot Eritrea før uavhengigheten. Det er etter Landinfos vurdering ikke grunn til å tro at disse personene straffes ved hjemkomst, det ville ryktes i eksilmiljøet, og langt færre ville dermed våge å reise på besøk.

Myndighetene legger heller ikke skjul på at eksil-eritreere besøker landet. I møte med representanter for eritreiske immigrasjonsmyndigheter og utenriksdepartementet i Asmara i januar 2016, fikk Landinfo opplyst at eritreere som har oppholdt seg i utlandet i tre år, ikke lenger hadde nasjonale forpliktelser i Eritrea, uavhengig av om utreisen deres var ulovlig. Med nasjonale forpliktelser menes at de ikke må avtjene nasjonaltjeneste eller straffes for unndragelse. Landinfos møtepartnere forklarte at det også er mulig å vende hjem før de tre årene er omme uten konsekvenser. Denne ordningen er en utvidelse av den praksisen man har hatt overfor eritreere som har oppholdt seg i Sudan, og ellers i regionen. Disse fikk «diaspora-status» etter ett år.

3.3 OVERGREP MOT FAMILIEMEDLEMMENE TIL PERSONER SOM UNNDRAR SEG MILITÆR NASJONALTJENESTE

Det har siden 1999 vært rapportert om trusler mot familiemedlemmer til eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste. I juli 2005 rapporterte Amnesty om arrestasjoner av hovedsakelig foreldre, men også andre familiemedlemmer, til unge eritreere som hadde desertert eller unnlatt å møte til tjeneste etter 1994. Rapporteringene i 2005 gjaldt hendelser i Dedub-regionen sør for Asmara, og ved grensen til Etiopia. De skal ha blitt løslatt mot kausjon på mellom 10 000 og 50 000 nakfa, det vil si mellom ca. 4000 og 20 000 norske kroner, hvis de kunne garantere at den aktuelle slektningen dukket opp (Amnesty International 2005). I 2006 omtalte Amnesty nye arrestasjoner av familiemedlemmer i Asmara. De skal ifølge Amnesty ha fått valget mellom å betale bøter på 50 000 nakfa (ca. 20 000 norske kroner) eller å sørge for at familiemedlemmet dukket opp (Amnesty International 2006). De som ikke kunne dette, risikerte å måtte tjenestegjøre i seks måneder på vegne av den som hadde stukket av.³²

³² En diplomatkilde som Landinfo har tillagt stor vekt i dette spørsmålet, ga i 2010 uttrykk for at straffereaksjoner mot familiemedlemmer til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste, var avhengig av en rekke forhold, og at det ikke er noe automatikk i reaksjonene. Kilden mener at fengslinger av familiemedlemmer i liten utstrekning forekommer i Asmara, men at det kan skje på landsbygda. Fengsling avhenger videre av posisjonen til den som har forlatt landet. Det er større sannsynlighet for reaksjoner mot familiemedlemmer til personer som har en sentral rolle i militæret, enn vanlige tjenestepliktige i sivil sektor i nasjonaltjenesten. Kilden mente dessuten at

Desertørene HRW intervjuet for rapporten *Service for life*, omtaler også frykt for fengsling, bøtlegging eller konfiskering av familiemedlemmers eiendom (HRW 2009, s. 45-46). Landinfo har ikke informasjon av nyere dato om reaksjoner mot familiemedlemmer.³³

4. DEMOBILISERING

Begrepene *demobilisering* og *dimittering* brukes tidvis om hverandre, og kan skape uklarhet. Mobilisering vil si at en stat samler både tropper og forsyninger for å gjøre seg klar for en krig. *Demobilisering* innebærer derfor at soldatene – yrkessoldater og vernepliktige så vel som reservister – vender tilbake til ordinære tjenesteforhold eller det sivile liv når situasjonen er normalisert. Dette må ikke forveksles med *dimittering*, som betyr at soldatene sendes hjem etter avtjent førstegangstjeneste. Mange eritreere fortsetter å være underlagt landets forsvarsmyndigheter etter gjennomføringen av den lovpålagte nasjonaltjenestetiden på 18 måneder, det vil si at de verken dimitteres eller demobiliseres. Dette skyldes to forhold; Warsay Yikealo-programmet, som i praksis representerer en forlengelse av nasjonaltjenesten, og ifølge myndighetene: den uløste grensekonflikten mellom Etiopia og Eritrea.

4.1 DOKUMENTASJON PÅ DEMOBILISERING OG DIMITTERING

Eritreere som avtjener nasjonaltjeneste, kan dimitteres, men det er vanskelig å anslå omfanget av dimitteringer (se kapittel 4.2 for en nærmere omtale). Nasjonaltjenesteloven har en bestemmelse som tilsier at dimitteringsdokumentet *discharge certification*, eller *certificate of national service completion*, skal utstedes til alle som har avsluttet nasjonaltjenesten. Dette er enten i A4-format, i brev form eller et gulaktig bankkortlignende kort (samtaler i Kassala, februar 2011; møte med representant for britiske immigrasjonsmyndigheter i Oslo, 10. mars 2016).

Eritreiske flyktninger som Landinfo intervjuet i Sudan i 2011 (2 og 3), viste til et kontor i Enda Korea i Asmara som utsteder demobiliseringspapirer. Kontoret ligger under Forsvarsdepartementet, og er det eneste som utsteder denne dokumentasjonen i Eritrea.

myndighetene gjør en viss vurdering av "skyldspørsmålet". Skjer deserteringen mens den tjenestepliktige er på permisjon hos sine foreldre, er det større sannsynlighet for reaksjoner mot foreldrene enn om den skjer i forbindelse med utføring av tjenesten. Familiemedlemmer som blir fengslet, soner kortvarig under relativt bedre forhold enn både de nasjonaltjenestepliktige selv og medlemmer av kristne minoritetsgrupper, ifølge denne kilden, som ikke hadde inntrykk av at disse fangene holdes i metallcontainere eller i underjordiske celler, eller at de blir utsatt for mishandling. De får motta besøk av familiemedlemmer som kan ha med ekstra mat og klesskift (diplomatkilde (1), e-post 2010).

³³ Landinfo har møtt enkelte lokale eritreere (i 2013, 2015 og 2016) i Asmara, som har barn som har unndratt seg tjeneste og som oppholder seg i Sudan og Etiopia. Ingen av dem er blitt bøtelagt. Men dette dreier seg om et fåtall personer, og en kan derfor ikke trekke noen klar konklusjon.

4.2 HVEM HAR BLITT DEMOBILISERT?

Fram til starten av grensekrigen mot Etiopia i 1998 ble mellom 48 000 og 54 000 tidligere EPLF-soldater demobilisert. Disse ble ifølge Eritrea-kjenneren David Pool gjeninnkalt ved krigsutbruddet (Asylum and Immigration Tribunal 2007). Eritreiske myndigheter lovet etter fredsavtalen i 2000 (Alger-avtalen) at 200 000 soldater skulle demobiliseres i tre faser. Ifølge UNDP ble 104 000 eritreere demobilisert fram mot 2005 (Asylum and Immigration Tribunal 2007). I 2006 var antallet demobiliserte sunket til 65 000. Verken David Pool eller Gaim Kibreab tillegger imidlertid disse tallene særlig vekt. Pool konkluderer med at de har blitt gitt et demobiliseringskort, men ikke blitt reelt demobilisert (Asylum and Immigration Tribunal 2007). Eritreiske myndigheter hevder at 70 % av dem som var i nasjonaltjenesten etter avslutningen av krigen med Etiopia i 2000, er demobilisert (Yemane Gebreab, samtale i Asmara 19. januar 2015).

Allerede i 2011 fikk Landinfo informasjon som indikerte at kvinner dimitteres fra tjeneste av ulike grunner. Denne informasjonen er bekreftet av ulike kilder i møter med Landinfo i Asmara senest i januar 2016. Selv om kvinner trolig dimitteres fra de er i midten av tyveårene, kan de i prinsippet gjeninnkalles til tjeneste i tråd med lovgivningen om nasjonaltjenesten. Under kriser og mobiliseringssituasjoner kan enhver innkalles til tjeneste. Samtidig understreker flere av kildene at kvinner ikke får utreisetilattelse før fylte 47 år.

En av Landinfos samtalepartnere i Asmara i januar 2016, mente at demobilisering er mulig for de ressurssterke, og at systemet ofte favoriserer den enkelte som har et godt forhold til sin overordnede. Systemet er nemlig lagt opp slik at søknad om demobilisering går til nærmeste leder, som videresender søknaden til HR-ansvarlige i departementet. Avslag kan ifølge denne kilden også påklages (diplomatkilde (D), møte i Asmara 28. januar 2016).

Enkelte har hevdet at det er lettere å bli demobilisert fra den sivile delen av nasjonaltjenesten enn den militære (eritreer som gjennomførte nasjonaltjenesten i offentlig forvaltning, møte i Asmara, februar 2011; diplomatkilde (1), samtale i Asmara, februar 2011). I prinsippet er begge tjenestene underlagt Forsvarsdepartementet, men i praksis har militære kommandanter ifølge disse kildene betydelig mindre innflytelse over dem som har et ansettelsesforhold hos sivile arbeidsgivere. Gaim Kibreab understreket i samtale med Landinfo i november 2009, at det er mulig å unndra seg fra ytterligere tjeneste ved hjelp av kontakter og/eller bestikkelser. Flere av kildene under Landinfos reiser i februar 2011 og 2013 delte dette synspunktet: Eritreere med forbindelser hos myndighetene og tidligere frigjørings soldater kan ordne seg kortere tjeneste, bedre tjenestested og bli demobilisert tidligere (møte med blant andre diplomatkilde (1)).

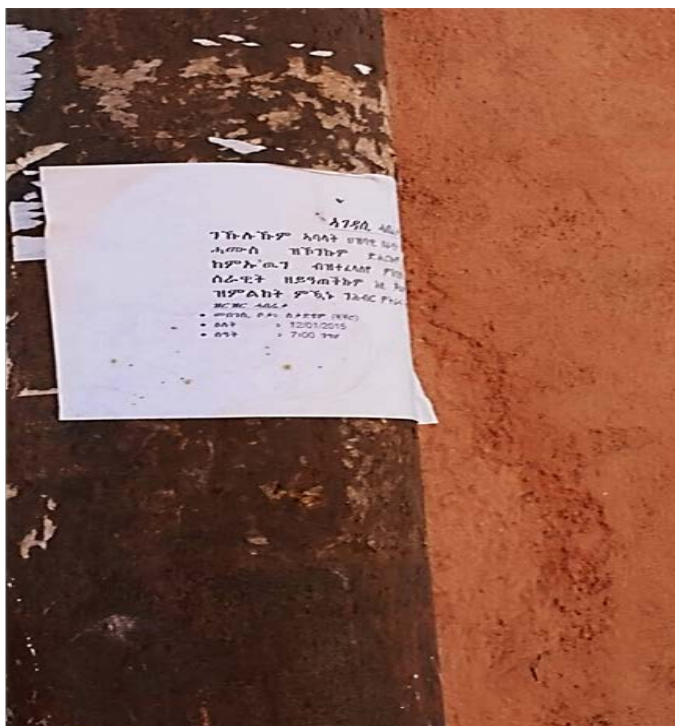
5. FOLKEHÆREN - PEOPLE'S ARMY

Folkehæren, som kan sammenlignes med et utvidet heimevern, ble introdusert i mars 2012 etter den etiopiske innmarsjen i Afar-regionen, og økte i omfang etter at

etiopiske styrker gikk inn i Badme-traktene i juni 2012. Folk fikk utdelt våpen og ammunisjon og måtte møte til trening hver søndag morgen. Både menn og kvinner mellom 18 og 70 år er pålagt å delta i treningen som har foregått på idrettsplasser og lignende steder, men de som i praksis tar del, er demobiliserte og dimitterte fra nasjonaltjenesten, og folk over 50 år som dermed ikke lenger inngår i reservestyrken.

Enkelte har hevdet at bevæpningen og treningen er i tråd med den eritreiske forsvarsstrategien som innebærer at man har en liten, men godt trent hær, og en befolkning som kan mobiliseres på kort varsel. Andre har gitt uttrykk for at lanseringen av folkehæren skyldes svekkelsen av hæren, både på grunn av mangel på folk og manglende tillit fra det politiske lederskapet.

I forlengelsen av den ukentlige treningen som foregikk frem til vinteren 2013 da det var en avslutningsmarkering, har det med ujevne mellomrom vært innkallinger til trening, og folk som har gjennomført treningen, brukes som vakter utenfor banker og offentlige bygninger og installasjoner (internasjonale representanter (1), (2), samtaler i Asmara januar/februar 2013; internasjonal representant (3), samtale i Asmara mars/april 2014; internasjonal representant (4), samtale i Asmara 14. januar 2015; diplomatkilder (3), (4), samtaler i Asmara 14. og 15. januar 2015).

Oppslag på lysstolpe i Asmara om trening i folkehæren 12. januar 2015³⁴ (foto: Grethe Neufeld).

Oppmøtet til trening i folkehæren var ifølge representanter for det internasjonale miljøet i Asmara dårlig høsten 2014. De relativt få som møtte opp, var stort sett forretningsdrivende som kunne risikere å miste lisensen til å drive virksomheten sin. Myndighetene innkalte derfor til en ny treningssesjon 12. januar 2015, og det ryktes at oppmøtet også da var lavt. Det knyttet seg derfor spenning til hvordan myndighetene ville håndtere denne situasjonen, men det er ikke kommet informasjon

³⁴ Teksten er oversatt fra tigrinya til norsk.

om massepågrep eller andre represalier mot folk som ikke møtte opp (internasjonal representant (C) og (G), samtale i Asmara 27. januar 2016 og 28. januar 2016).

Innkallingen til trening skjer etter det Landinfo kjenner til ved oppslag på husvegger og lysstolper i nabolagene.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2005, 28. juli). *Eritrea: Hundreds of relatives of military conscription evaders and deserters*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AvwG725seS8J:https://www.amnesty.org/download/Documents/80000/afr640112005en.pdf+&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no> [lastet ned 3. mai 2016]
- Amnesty International (2006, 21. desember). *Eritrea: Over 500 parents of conscripts arrested*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org.uk/press-releases/eritrea-over-500-parents-conscripts-arrested> [lastet ned 29. april 2016]
- Asylum and Immigration Tribunal (2007, 26. juni). *MA (Draft evaders – illegal departures – risk) Eritrea CG [2007] UKAIT 00059*. London: Asylum and Immigration Tribunal/Immigration Appellate Authority. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46822c3f2.html> [lastet ned 29. april 2016]
- Awate (2007, 3. oktober). Scores of Eritreans die at Wi’A. *Awate* [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på internett.]
- Awate (2008, 22. mai). Government's Independence Day present: More youth round ups. *Awate*. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på internett.]
- Blair, E. (2016a, 25. februar). Eritrea won't shorten national service despite migration fears. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-eritrea-politics-insight-idUSKCN0VY0M5> [lastet ned 29. april 2016]
- Blair, E. (2016b, 26. februar). Eritrea Raising National Service Salary by 700 %, Won't Shorten to 18 Months Limit. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.tesfanews.net/eritrea-national-service-salaries-no-18-months-limit/> [lastet ned 29. april 2016]
- Blair, E. (2016c, 29. februar). Crises give Eritrea routes for closer global engagement. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-eritrea-diplomacy-insight-idUSKCN0W21FW> [lastet ned 29. april 2016]
- CPJ, dvs. Committee to Protect Journalists (2015, 23. januar). CPJ welcomes release of six Eritrean journalists. *CPJ*. Tilgjengelig fra <https://cpj.org/2015/01/cpj-welcomes-release-of-six-eritrean-journalists.php> [lastet ned 29. april 2016]
- Chyrum, E. (2006, 25. april). Testimony: Ex-prisoner of Brigade Six, Sawa. *Awate*. Tilgjengelig fra <http://www.ehrea.org/prisoTestimonwa.htm> [lastet ned 29. april 2016]
- Efrem, S. (2010, 23. april). Sawa: Centre of empowerment for young Eritreans. *Shabait*. Tilgjengelig fra <http://www.shabait.com/articles/q-a-a/1662-awa-center-of-empowerment-for-young-eritreans-> [lastet ned 29. april 2016]
- Eritrea Profile (2015, 27. januar). Local media interview with President Isaias Afwerki. *Eritrea Profile*. Tilgjengelig fra http://50.7.16.234/hadas-eritrea/eritrea_profile_27012016.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- [Eritreas straffelov] (2015). *Penal Code of The State of Eritrea 2015*. Asmara: Sabur Printing Services.
- [Etiopias straffelov] (1957, 23. juli). *The penal code of Ethiopia 1957*. Addis Abeba: Negarit Gazeta. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49216a0a2.html> [lastet ned 29. april 2016]
- Healy, S. (2007, 20. april). *Eritrea's economic survival*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/200407eritrea.pdf> [lastet ned 29. april 2016]

- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, 16. april). *Service for life. State repression and indefinite conscription in Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/16/service-life-0> [lastet ned 29. april 2016]
- HRW (2011, 15. november). *Egypt: Don't deport Eritreans*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2011/11/15/egypt-don-t-deport-eritreans> [lastet ned 29. april 2016]
- HRW (2015, 29. januar). *World report 2015. Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/eritrea> [lastet ned 29. april 2016]
- HRW (2016, 27. januar). *World report 2016. Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/eritrea> [lastet ned 29. april 2016]
- Kibreab, G. (2014). *The Open-Ended Eritrean National Service: The Driver of Forced Migration*. Paper for the European Support Office Practical Cooperation Meeting on Eritrea. 15-16 October 2014, Valetta, Malta. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/90_1416473628_gaim-kibreab-the-open-ended-eritrean-national-service-the-driver-of-forced-migration.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- Kibreab, G. (2013, 7. november). The national service/Warsai-Yikealo development Campaign and forced migration in post-independence Eritrea. *Journal of Eastern African Studies* 7:4, 630-649. Sammendrag tilgjengelig fra <http://dx.doi.org/10.1080/17531055.2013.843965> [lastet ned 29. april 2016]
- Kibreab, G. (2009a). Forced labour in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 47(1), 41-72. Tilgjengelig fra http://cdrie.net/index.php?option=com_content&view=article&id=319:forced-labour-in-eritrea&catid=34:english-articles&Itemid=53 [lastet ned 29. april 2016]
- Kibreab, G. (2009b). *Eritrea. A Dream Deferred*. Suffolk/Rochester: James Currey.
- Landinfo (2014, 18. mars). *Eritrea: Immigration and Citizen Services request form – "angrebrev"*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2819/1/2819_1.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- Landinfo (2016, 14. januar). *Etiopia/Eritrea: Grensepassring, registrering og forhold for eritreiske flyktninger i Etiopia*. Landinfo:Oslo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3303/1/3303_1.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- Landinfo (2016, 27. april). *Eritrea: reaksjoner mot hjemvendte asylsøkere*. Landinfo: Oslo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3346/1/3346_1.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- Müller, T. (2008). Bare life and the developmental state: implications of the militarisation of higher education in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 46(1), 111-131.
- [Nasjonaltjenesteloven] (1995, 23. oktober). *Proclamation of National Service of the Government of Eritrea*. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/3dd8d3af4.html> [lastet ned 29. april 2016]
- Shabait (2014, 11. august). Members of the 28th round National Service begin regular academic activities. *Shabait*. Tilgjengelig fra <http://www.shabait.com/news/local-news/17670-members-of-the-28th-round-national-service-begin-regular-academic-activities> [lastet ned 29. april 2016]
- The Commission of Inquiry on Human Rights in Eritrea (2015, 5. juni). *Report of the detailed findings of the Commission of Inquiry on Human Rights in Eritrea*. OHCHR: Geneve. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoIEritrea/A_HRC_29_CRP-1.pdf [lastet ned 29. april 2016]
- UK Home Office (2011, 15. april). *Country of origin information report Eritrea*. London: UK Home Office. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dabf33c2.html> [lastet ned 29. april 2016]

- UNHCR (2011, 20. april). *UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Eritrea*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d4fe0ec2.html> [lastet ned 29. april 2016]
- UNHCR (2015a). *UNHCR country operations profile – Ethiopia*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/cgi-bin/txis/vtx/page?page=49e483986&submit=GO> [lastet ned 29. april 2016]
- UNHCR (2015b). *UNHCR country operations profile – Sudan*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/cgi-bin/txis/vtx/page?page=49e483b76&submit=GO> [lastet ned 29. april 2016]
- U.S. Department of State (2012, 11. mars). *2011 Human Rights Report: Eritrea*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?dlid=186194> [lastet ned 9. mars 2015]
- U.S. Department of State (2011, 8. april). *2010 Human Rights Report: Eritrea*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154345.htm> [lastet ned 18.mars 2015]
- U.S. Embassy Eritrea (2006a, 27. november). *Sawa: A school, a training camp and a detention center*. Asmara: U.S. Embassy Eritrea. Tilgjengelig fra <http://wikileaks.org/cable/2006/11/06ASMARA995.html> [lastet ned 29. april 2016]
- U. S. Embassy Eritrea (2006b, 18. oktober). *Helen Berhane in hospital after being beaten*. Asmara: U.S. Embassy Eritrea. Tilgjengelig fra <https://wikileaks.org/cable/2006/10/06ASMARA862.html> [lastet ned 29. april 2016]
- Wilkinson, S. (u.å.). *Standard of Proof in International Humanitarian and Human Rights Fact-Finding and Inquiry Missions*. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights: Geneve. Tilgjengelig fra <http://www.geneva-academy.ch/docs/Standards%20of%20proof%20report.pdf> [lastet ned 29. april 2016]
- World Bank (u.å.). *School enrollment, primary (% net)*. Washington D.C.: The World Bank Group. Tilgjengelig fra <http://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.NENR> [lastet ned 29. april 2016]

Muntlige kilder

- Chyrum, Elsa. Leder av Human Rights Concern Eritrea. Møte i London, 25. mai 2010.
- Diplomatkilde (1). Samtale i Asmara, februar 2011; e-postkontakt 2002-2013.
- Diplomatkilde (2). Samtale i Asmara februar 2011.
- Diplomatkilde (3). Samtale i Asmara 31. januar 2013
- Diplomatkilde (4). Samtale i Asmara mars–april 2014.
- Diplomatkilde (D). Samtale i Asmara 28. januar 2016.
- Diplomatkilde (H). Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Diplomatkilde (I). Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Diplomatkilde (J). Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Diplomatkilde (K). Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Diplomatkilde (M). Samtale i Asmara 28. januar 2016.
- Eritreisk advokat. Samtale i Asmara februar 2011.
- Eritreisk flyktning. Samtale i Kassala februar 2011.

- Eritreisk kilde som avla nasjonaltjeneste i offentlig sektor. Samtale i Asmara februar 2011.
- Gebreab, Yemane. Leder for den politiske avdelingen i People's Front for Democracy and Justice,(PFDJ). Samtale i Asmara 19. januar 2015.
- Gebreab, Yemane. Leder for den politiske avdelingen i People's Front for Democracy and Justice,(PFDJ). Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Hashim, Fawsia. Justisminister. Samtale i Asmara m/justisminister 27. januar 2016
- Internasjonal representant (1). Samtale i Asmara 5. februar 2013
- Internasjonal representant (2). Samtale i Asmara 2013.
- Internasjonal representant (3). Samtale i Asmara mars–april 2014
- Internasjonal representant (4). Samtale i Asmara 14. januar 2015.
- Internasjonal representant (E). Samtale i Asmara 27. januar 2016.
- Internasjonal representant (G). Samtale i Asmara 28. januar 2016.
- Internasjonal representant (C). Samtale i Asmara 27. januar 2016.
- Kibreab, Gaim. Professor i flyktningstudier ved Department of Social and Policy Studies, London South Bank University. Møter i Bern 5. november 2009 og i London 26. mai 2010.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (1). Samtale i Asmara februar 2011.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (2). Samtale i Asmara februar 2011.
- Lederen for en internasjonal organisasjon. Samtale i Asmara februar 2011.
- Lokal eritreisk kilde. Samtale i Asmara 29. januar 2013.
- Lokal eritreisk kilde (B). Samtale i Asmara 30. januar 2016.
- Representant for NUEYS, National Union for Eritrean Youth and Students. Samtale i Asmara 5. februar 2013.
- Representanter for NUEYS, National Union for Eritrean Youth and Students. Samtale Asmara 11. februar 2016.
- Representanter for NUEW, National Union for Eritrean Women. Samtale i Asmara 11. februar 2016.
- Representant for britiske immigrasjonsmyndigheter. Samtale i Oslo 10. mars 2016.
- Representanter for eritreiske immigrasjonsmyndigheter. Samtale i Asmara 29. januar 2016.
- Representant for eritreisk UD. Samtale i Asmara 5. februar 2016.
- Representant for eritreiske myndigheter. Samtale i Asmara februar 2011.